

Samoprocjena osposobljenosti studenata predškolskog odgoja za rad s djecom s teškoćama u razvoju

---

Stanišić, Monica

Undergraduate thesis / Završni rad

2020

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:264384>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-09-21**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

MONICA STANIŠIĆ

**SAMOPROCJENA OSPOSOBLJENOSTI STUDENATA
PREDŠKOLSKOG ODGOJA ZA RAD S DJECOM S TEŠKOĆAMA U
RAZVOJU**

Završni rad

Pula, veljača 2020.

ZAHVALA

Zahvaljujem se za početak svojoj mentorici doc.dr.sc. Sandra Kadum koja me vodila kroz ovaj završni rad, kao i prof. dr. sc. Mirjana Radetić-Paić bez koje ova tema rada ne bi bila moguća.

Također se zahvaljujem svojoj obitelji, a posebice mojoj mami koja mi je velika podrška, Pinotu koji je brinuo za mene i Lini koja je predivno dijete koje strpljivo čeka mamu dok polaže ispite.

Velika zahvala i mojim prijateljicama Vedrani, Moniki i Ivani koje su učile samnom, pomagale mi i navijale za mene kroz svaki ispit.

SVEUČILIŠTE JURJA DOBRILE U PULI
FAKULTET ZA ODGOJNE I OBRAZOVNE ZNANOSTI

MONICA STANIŠIĆ

**SAMOPROCJENA OSPOSOBLJENOSTI STUDENATA
PREDŠKOLSKOG ODGOJA ZA RAD S DJECOM S TEŠKOĆAMA U
RAZVOJU**

Završni rad

JMBAG: 1354-0

Studijski smjer: Izvanredni preddiplomski stručni studij predškolski odgoj

Predmet: Djeca s teškoćama u razvoju

Znanstveno područje: Društvene znanosti

Znanstveno polje: Edukacijsko-rehabilitacijske znanosti

Znanstvena grana: Inkluzivna edukacija i rehabilitacija

Mentor: doc.dr.sc. Sandra Kadum

Pula, siječanj 2020.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana **MONICA STANIŠIĆ**, kandidat za prvostupnicu **ODGOJITELJICA PREDŠKOLSKE DJECE**, ovime izjavljujem da je ovaj Završni rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio Završnog rada nije napisan na nedozvoljen način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica:

U Puli, _____, _____ godine

IZJAVA o korištenju autorskog djela

Ja, **MONICA STANIŠIĆ** dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da moj završni rad pod nazivom **SAMOPROCJENA OSPOSOBLJENOSTI STUDENATA PREDŠKOLSKOG ODGOJA ZA RAD S DJECOM S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU**, koristi na način da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih radova Nacionalne i Sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenog, slobodnog pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskog djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

U Puli, _____

Potpis:

SADRŽAJ:

UVOD	2
1. INKLUZIJA U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA	3
1.1 Djeca s teškoćama u razvoju	4
1.2 Djeca s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama	4
1.2.1 Deficit pažnje/ hiperaktivni poremećaj (ADHD).....	5
1.2.2 Disleksija	6
1.2.3 Poremećaji iz autističnog spektra	7
1.2.4. Oštećenje sluha.....	8
1.2.5. Oštećenje vida.....	9
2. INKLUZIVNO OBRAZOVANJE	11
2. 1 Strategije odgojitelja.....	12
3. REZULTATI I ANALIZA ISTRAŽIVANJA	13
3.1 Cilj istraživanja	13
3.2 Hipoteze.....	13
3.3 Metode i ispitanici.....	13
3.5 Rezultati ankete	13
ZAKLJUČAK	31
LITERATURA	32
POPIS SLIKA I TABLICA.....	34
PRILOZI.....	35
SAŽETAK	39
SUMMARY	40

UVOD

Djeca s posebnim potrebama i djeca s poteškoćama u razvoju nisu sinonimi i neovisno o tome što karakterizira njihovo stanje, ona su prvenstveno djeca; zaigrana, radosna i optimistična bića koja neizmjerljivo žele otkriti i istražiti svijet oko sebe, a na nama je da im to i omogućimo.

Inkluzija je proces učenja i odgajanja djece s posebnim potrebama zajedno s djecom koja nemaju takvih potreba. Tada ta djeca imaju jednake mogućnosti u razvoju vlastitih tjelesnih, emocionalnih, društvenih i drugih sposobnosti. Inkluzija omogućuje djeci s teškoćama u razvoju mogućnost za promatranje, imitiranje i doticaje s djecom urednog razvoja.

Tema ovog završnog rada je samoprocjena osposobljenosti studenata predškolskog odgoja za rad s djecom s teškoćama u razvoju. U prvom poglavlju stavljene su glavne značajke inkluzije u predškolskim ustanovama, te opisane karakteristike djece s posebnim odgojno-obrazovnim zahtjevima, kao što su djeca s deficitom pažnje/hiperaktivnosti (ADHD), disleksijom, poremećajima iz autističnog spektra, oštećenjem sluha i vida. U drugom poglavlju opisano je inkluzivno obrazovanje i njegove značajke te strategije odgojitelja u odnosu na inkluzivno obrazovanje. U zadnjem poglavlju opisano je provedeno istraživanje među studentima prve, druge i treće godine fakulteta za odgojne i obrazovne znanosti.

1. INKLUZIJA U PREDŠKOLSKIM USTANOVAMA

U posljednjem desetljeću odgojne skupine su počele uključivati djecu sa širokim rasponom sposobnosti. Uključivanje djece s invaliditetom rezultira većom empatijom i prihvaćanjem razlika između sve djece te poboljšanim ishodima učenja, socijalne politike i ponašanja za djecu s teškoćama u razvoju (Lohmann, 2017).

Unatoč prednostima, uključivanje i dalje predstavlja mnogo izazova za odgojitelje. Djeca s invaliditetom mogu pokazati različita ponašanja koja se razlikuju od ponašanja njihovih vršnjaka, uključujući izbjegavanje pogleda i tjelesnih dodira, preferiranje igranja samostalno, neprikladnog izraza lica, odlaganja komunikacije ili nemogućnosti verbalne komunikacije, agresivnih sklonosti, nedostatka pažnje ili fokus, ograničena pokretljivost i nemogućnost izvršavanja zadataka samopomoći (poput oblačenja ili korištenja toaleta) (Lohmann, 2017).

Djeci s invaliditetom ili teškoćama u razvoju, kod prijelaza u vrtić, nastavnici i roditelji pažljivim planiranjem mogu osigurati da u potpunosti bude dobrodošlo i podržano u njegovoj novoj okolini.

Booth i Ainscow (2002) pod obrazovnom inkluzijom podrazumijevaju sljedeće:

- Uvažavanje sve djece na jednaki način
- Sudjelovanje sve djece, odnosno smanjivanje njihovog isključivanja iz vrtičke kulture, kurikuluma i lokalne zajednice
- Restrukturiranje kulture, politike i prakse u vrtićima tako da odgovaraju različitostima djece
- Svladavanje prepreka u učenju
- Različitosti kod djece predstavljaju potporu u učenju i sudjelovanju, a ne nužno probleme koji se trebaju savladati
- Postavljanje vrtića kao odgojno-obrazovne ustanove koja potiče razvoj inkluzivnih vrijednosti
- Razvijanje suradnje s ostalim institucijama koje su u komunikaciji s vrtićem
- Spoznaja da je obrazovna inkluzija samo jedan aspekt inkluzije u društvu

1.1 Djeca s teškoćama u razvoju

Djeca s teškoćama u razvoju uključuju djecu s „dugoročnim oštećenjima koja, ovisno o fizičkim, društvenim, gospodarskim ili kulturnim preprekama, mogu ograničavati njihovu mogućnost da potpuno sudjeluju u društvu na jednakoj osnovi s drugima“ (Lansdown, 2011:20).

Radi se o djeci s motoričkim poremećajima, psihosocijalnim teškoćama, intelektualnim i osjetilnim oštećenjima te o djeci s višestrukim oštećenjima. Teškoća se razumije kao multidimenzionalni fenomen koji do izražaja dolazi u interakciji osobe i okoline, a djeca s teškoćama u razvoju kao heterogena društvena grupa čija ranjivost proizlazi iz obilježja same teškoće i drugih aspekata ukupnog identiteta djeteta (spola, socioekonomskog statusa, etničke pripadnosti i drugih obilježja).

Konvencija UN-a o pravima osoba s invaliditetom (2007) definira diskriminaciju na osnovi invaliditeta kao svako razlikovanje, isključivanje ili ograničavanje koje sprječava ostvarenje prava na jednakoj osnovi s drugima, i potvrđuje da važnost prvenstveno treba pridati najboljim interesima djece s teškoćama u razvoju, što podrazumijeva:

- zabranu odvajanja djeteta od roditelja zbog toga što dijete ili roditelj ima neko oštećenje ili teškoću u razvoju (članak 23.)
- osiguravanje sveobuhvatnih programa habilitacije i rehabilitacije koji počinju u najranijoj fazi, a podupiru sudjelovanje i uključivanje djece s teškoćama u razvoju u zajednicu i sve aspekte društva (članak 26.)
- pravo djece s teškoćama u razvoju na inkluzivno obrazovanje, na svim razinama, bez diskriminacije i na osnovi jednakih mogućnosti, uz osiguravanje razumne prilagodbe, potrebne pomoći unutar općega obrazovnog sustava i individualiziranih mjera potpore, u skladu s ciljem potpune inkluzije (članak 24.).

1.2 Djeca s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama

Integracija djeteta s teškoćom u praksi najčešće znači da ono dio vremena boravi u igri s djecom bez teškoća, dok je ostatak vremena uključeno u rehabilitacijski

program (individualni rad defektologa, logopeda, psihologa i ostalih stručnjaka, ovisno o vrsti i stupnju teškoće).

1.2.1 Deficit pažnje/ hiperaktivni poremećaj (ADHD)

Deficit pažnje/hiperaktivni poremećaj prvi je put dijagnosticiralo Američko psihijatrijsko udruženje 1994.godine (Thompson, 2016). Procjenjuje se da od 2% do 6% predškolaca ima poremećaj - što je znatno niži postotak od djece školske dobi. Dječaci imaju dvostruko veću vjerojatnost od dijagnoze djevojčica (Miller, 2017).

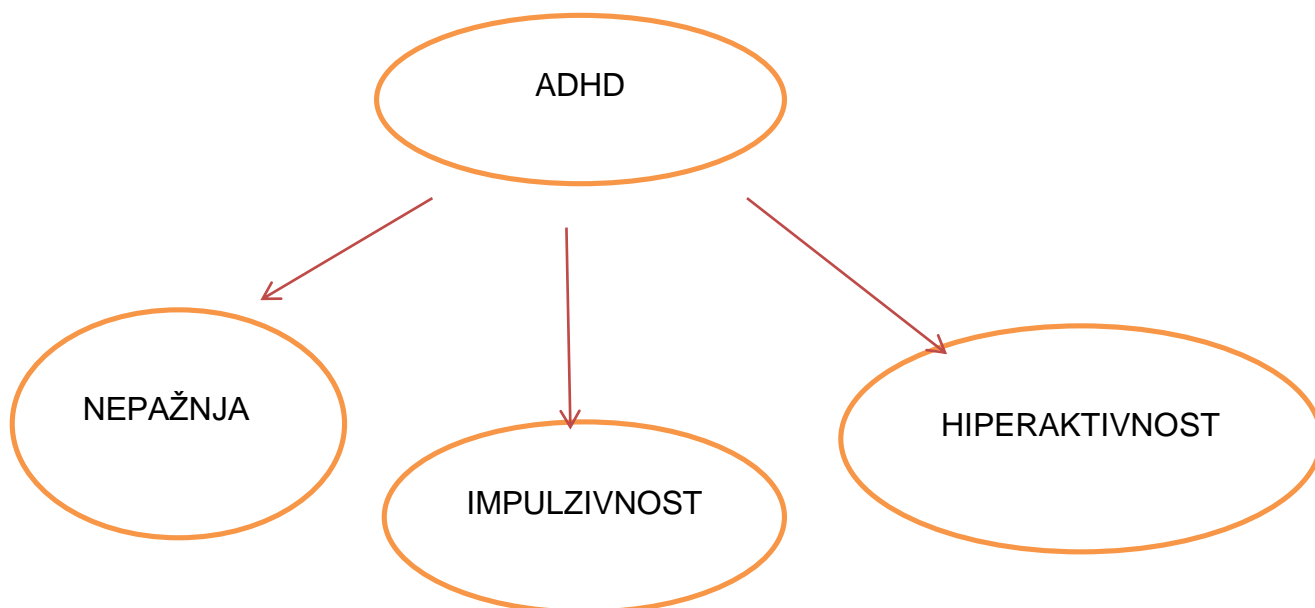
Ključna obilježja ADHD-a (Thompson, 2016):

- Nemogućnost fokusiranja na detalje
- Dijete se lako ometa
- Dijete često prekida druge
- Dijete je neorganizirano i zaboravljivo
- Dijete pokazuje teškoće pri radu na zadatku i ne uspijeva ga završiti

Nepažnja i impulzivnost mogu djeci vrlo otežati toleriranje zadataka koji se ponavljaju ili zahtijevaju mnogo posla ili ih djeca smatraju dosadnim. Djeca s ADHD-om mogu biti preplavljena frustracijom, a bacanje cipela, guranje nekoga ili vikanje „šuti!“ može biti rezultat impulzivnosti. Manje su u odnosu na drugu djecu svoje dobi sposobni upravljati snažnim osjećajima bez izljeva (Miller, 2017).

Karakteristike ponašanja djece koje mogu ukazivati na ADHD (Gill, 2016):

- agresivno ponašanje prilikom igranja
- nedostatak opreza sa strancima
- pretjerano hrabro ponašanje
- ugrožavanje sebe ili drugih zbog neustrašivosti
- nemogućnost skoka na jednu nogu do 4. godine

Slika 1. Znakovi ADHD-a

Izvor: Thompson, J. (2016.) Vodič za rad s djecom i učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama, str.20)

1.2.2 Disleksija

Termin disleksija dolazi od grčke riječi dys koja znači teškoća i grčke riječi lexis koja znači riječ. Ima mnogo teorijskih objašnjenja ključnih obilježja disleksije, a zajedničko im je da dijete s disleksijom može imati problema s fonološkim razvojem, vizualnom obradom, radnom memorijom i brzinom obrade informacija (Thompson, 2016).

Karakteristike prisutne kod djece s disleksijom (Thompson, 2016):

Ponašanje

- maštanje ili odlaženje u vlastiti privatni svijet - lako zaboravlja, posebno nedavne događaje, ali dobro pamti događaje koji su se zbili znatno prije
- može biti svojeglavo
- može biti mirno, povučeno i anksiozno
- ne voli promjene
- ima izljeve bijesa
- lako se ometa
- netolerantno na buku
- može izgubiti koordinaciju pri čemu mu padaju stvari

Čitanje

- uopće ne može svladati čitanje ili ga je svladalo vrlo teško
- može čitati u sebi, ali pri glasnom čitanju radi mnogo pogrešaka
- gubi redak koji čita
- zamjenjuje slogove ili riječi
- može pravilno pročitati riječ na jednoj stranici, a tu istu riječ čita pogrešno na drugoj.

Talenti

- često ima izvrsne „ljudske sposobnosti“
- diijete je dobro u rješavanju problema
- može biti vrlo dobro u sportu
- vrlo je radoznalo i zanima ga kako stvari rade
- u predškolskoj dobi često je vrlo dobro u slaganju Lego kockica.

1.2.3 Poremećaji iz autističnog spektra

Autizam nije pojedinačni poremećaj, već spektar usko povezanih poremećaja sa zajedničkom jezgrom simptoma. Svaki pojedinac iz spektra autizma ima problema s društvenom interakcijom, empatijom, komunikacijom i fleksibilnim ponašanjem. Ipak, razina invaliditeta i kombinacija simptoma vrlo se razlikuje od osobe do osobe. Zapravo, dvoje djece s istom dijagnozom može izgledati vrlo različito kada je u pitanju njihovo ponašanje i sposobnosti (Smith i sur., 2019).

Leo Kanner, dječji psihijatar, bio je prvi autor koji je 1943. godine prepoznao autizam kao niz obilježja kao što su:

- duboko povlačenje
- opsesivna želja za zadržavanjem istoga
- dobro mehaničko pamćenje
- inteligentan i zamišljen izraz
- jezik bez stvarne komunikacijske namjere
- preosjetljivost na podražaje
- vješt odnos prema predmetima

- Plimley i Bowen (2006) prikazali su sljedeća zajednička obilježja iz autističnog spektra:

Komunikacija

- odsutnost govora
- ograničena konverzacija
- nemogućnost spontanog odgovora
- odsutstvo želje za komunikacijom.

Socijalna interakcija

- odbijanje kontakta očima
- ograničene vještine igranja
- nesposobnost da se razumije mišljenje drugih
- teškoće s toleriranjem vršnjaka

Socijalna imaginacija

- nemogućnost razumijevanja šala
- teškoće pri iniciranju igre s drugom djecom
- preferiranje da se bude sam
- nedostatak imitacije aktivnosti kod druge djece.

1.2.4. Oštećenje sluha

Postoje dvije vrste oštećenja sluha (Thompson, 2016):

1. Konduktivna naglušost- do nje dolazi kad nešto kao vosak ili „ušno ljepilo“ blokira uho što dovodi do skupljanja tekućine u uhu kada dijete ima tešku prehladu. To se redovito uspješno tretira i sluh se obnavlja do normalnih granica.
2. Senzornoneuralni gubitak sluha- izazvan je kad postoji problem s unutarnjim uhom. To zahtjeva nošenje slušnog aparata kako bi se proizvelo pojačanje zvuka.

Definicije gluhoće prema RNID-eu (2009):

- blaga naglušost- može izazvati neke poteškoće u praćenju govora, poglavito u bučnom okruženju. Blago nagluhe osobe mogu čuti u rasponu od 25 do 40 decibela.
- Umjereno nagluhe osobe- bez slušnog aparata, ljudi s umjerenom gluhoćom mogu imati poteškoća u praćenju govora, a zvuk mogu čuti u rasponu od 40 do 69 decibela.

- Umjereno-teško nagluhe osobe- te se osobe oslanjaju na čitanje s usana, čak i kada imaju slušni aparat. Najtiši zvukovi koje mogu čuti u rasponu su od 7 do 94 decibela. Znakovni jezik može biti njihov prvi jezik.
- Teško nagluhe osobe- najtiši zvukovi koje teško nagluhe osobe mogu čuti iznose u prosjeku 95 decibela ili više.

Prepoznavanje djece s oštećenjem sluha, indikatori (Thompson, 2016).

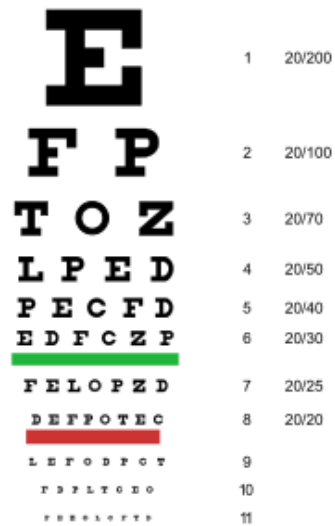
- Redovito traži da se informacija ponovi
- Govori u sav glas
- Ne odgovara kad mu se obraćate
- Govor razvija vrlo sporo
- Nije u stanju govoriti glasno
- Često pritišće uho.

1.2.5. Oštećenje vida

Mnogi ljudi imaju neku vrstu poteškoća s vidom u nekom trenutku svog života. Neki više ne mogu vidjeti predmete daleko. Drugi imaju problema s čitanjem sitnog tiska. Ove se vrste često lako korigiraju naočalama ili kontaktnim lećama. Ali kada jedan ili više dijelova oka ili mozga koji su potrebni za obradu slika postanu bolesni ili oštećeni, može doći do ozbiljnog ili potpunog gubitka vida. U tim se slučajevima vid ne može u potpunosti vratiti medicinskim tretmanom, operativnim zahvatima ili korektivnim lećama poput naočala ili kontakata (Salvin, 2016.).

Nekoliko različitih stanja oštećenja vida (Thompson, 2016):

- Slabovidnost- odnosi se na osobu koja djelomično vidi ili vrlo slabo vidi.
- Sljepoća- odnosi se na osobu koja ima ozbiljan gubitak vida. Većina ljudi koji se smatraju slijepima nešto vide.
- Loša oštrina- odnosi se na jasnoću ili oštrinu ukupne slike. To može utjecati kako na gledanje na daljinu tako i na gledanje iz blizine.
- Središnji gubitak vida- on priječi osobu da vidi fine detalje i vjerojatno će utjecati na aktivnosti kao što su čitanje, pisanje i rad koji se izvodi u blizini očiju.
- Periferni gubitak vida- za razliku od središnjeg, on može rezultirati vidnim poljem poput tunela.

Slika 2. Snellenov grafikon za mjerenje vida
 Izvor: https://hr.wikipedia.org/wiki/O%C5%A1trina_vida

2. INKLUZIVNO OBRAZOVANJE

Inkluzivno obrazovanje jedno je od najznačajnijih izazova i inicijativa u obrazovanju s kojim se susreću obrazovne zajednice širom svijeta, pa tako i u Hrvatskoj, sa znatnim povećanjem zahtjeva prema školama da osiguraju jednake mogućnosti za sve učenike (Reynolds, 2001).

Obrazovanje učenika s teškoćama u redovnim sustavima odgoja i obrazovanja realizirano je kroz procese integracije i inkluzije. Stariji, integracijski procesi odnose se na uključivanje djece s uglavnom manjim teškoćama, koja uz manje prilagodbe u učenju i poučavanju mogu pratiti obrazovni proces redovnog odgojno-obrazovnog sustava (Reynolds, 2001).

Za razliku od integracije, inkluzija je daleko širi koncept te usmjerava i potiče razvoj društva u kojem se mijenja položaj osoba s posebnim potrebama (Söder, 1997; Stangvik, 1997).

Prema inkluzivnim načelima svatko treba biti tretiran kao jednakopravni član društva, a u svjetlu te perspektive osobe s teškoćama više nisu primarno definirane terminima njihovih teškoća i ograničenja već kao građani sa svojim pravima.

Zakon o obrazovanju iz 1996.godine identificira djecu s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama ako imaju teškoća u učenju koje su značajno veće od većine djece iste dobne skupine. Kodeks prakse to pojašnjava navodeći (Thompson,2016):

- Dijete s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama treba zadovoljiti svoje potrebe
- Posebne odgojno-obrazovne potrebe djeteta normalno će biti ispunjene u redovitim školama ili odgojno-obrazovnim sredinama
- Treba tražiti mišljenje djeteta i uzeti ga u obzir
- Roditelji imaju važnu ulogu u podupiranju odgoja i obrazovanja svoje djece
- Djeci s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama treba ponuditi potpun pristup širokom, ujednačenom i relevantnom odgoju i obrazovanju, uključujući prikladan kurikulum za rani i predškolski odgoj te Nacionalni kurikulum

Inkluzija je povezana sa socijalnim modelom obrazovanja koji prepoznaje da su diskriminacija prema osobama s invaliditetom i njihova segregacija kreirane u društvu

te nisu uzrokovane nečijim teškoćama ili osobnim karakteristikama (Griffin, 2008). Inkluzivni pristup u odgoju i obrazovanju znači da se škole trebaju prilagoditi svojoj djeci bez obzira radi li se o djeci s teškoćama ili darovitim učenicima te usprkos socijalnim, emocionalnim, kulturnim, jezičnim i drugim razlikama.

Republika Hrvatska proces obrazovne integracije podržava više od 20 godina. Smjernice odgoja i obrazovanja kod nas tijekom posljednja dva desetljeća naglašavaju načelo obrazovne integracije koje se prvenstveno odnosi na uključivanje djece s posebnim potrebama u sustav formalnog odgoja i obrazovanja. U posljednje vrijeme se češće koristi termin obrazovna inkluzija ili uključenost svih u obrazovanje (Karamatić Brčić, 2011).

2. 1 Strategije odgojitelja

Strategije odgojitelja za podršku djeci s teškoćama prema Brillante (2017)

- Okoliš: rasporediti namještaj sobe dnevnog boravka tako da se sva djeca, uključujući djecu s vidnim ili fizičkim poteškoćama - mogu samostalno kretati i manevrirati po sobi i centrima za učenje
- Provjeriti jesu li materijali nadohvat ruke
- Rutine- najbolje rutine imaju predvidljiv početak, sredinu i kraj, treba koristiti vizualne potpore, poput slika ili rekvizita, kako bi podučili djecu rutinama koje će im pomoći u prelasku između različitih aktivnosti
- Vršnjaci- vršnjaci koji nemaju invaliditet mogu oblikovati pozitivne prosocijalne i komunikacijske vještine i demonstrirati svakodnevne rutine koje mala djeca s invaliditetom mogu oponašati
- Buka- upravljanje bukom u prostoru dnevnog boravka igra važnu ulogu i u učenju i u ponašanju. Glasne prostorije utječu na djetetovu sposobnost razumijevanja sve složenijeg jezika. Tepisi i drugi materijali koji apsorbiraju zvuk, poput zidnih ogrebača, teških zavjesa, filca i stolice s teniskim lopticama na dnu metalnih nogu, pomažu u smanjenju buke u prostoriji
- Materijali- izmjena materijala u prostoru može imati veliki utjecaj na neovisnost. Markere valja dodati olovkama kako bi olakšali držanje olovaka djeci s motoričkim poteškoćama. Lijepljenje malih gumba za komade puzzle olakšava im odabir.

Inkluzivno predškolsko i rano osnovno obrazovanje nudi djeci s poteškoćama vitalni prostor u kojem će osigurati optimalan razvoj kroz učenje usmjereno na djecu, igru, sudjelovanje, interakciju s vršnjacima i razvijanje prijateljstava (Kelly, 2012).

3. REZULTATI I ANALIZA ISTRAŽIVANJA

3.1 Cilj istraživanja

Cilj istraživanja bio je utvrditi mišljenje studenata o njihovoj spremnosti za rad s djecom s teškoćama u razvoju, te njihovo mišljenje o tome stječu li dovoljno kompetencija tijekom sveučilišnog obrazovanja.

3.2 Hipoteze

H1. Studenti su svjesni da im postojeći obrazovni sustav ne nudi dovoljno znanja za rad s djecom s teškoćama u razvoju.

H2. Studenti sumnjaju u vlastitu kompetentnost za rad s djecom s teškoćama u razvoju zbog nedostatka iskustva.

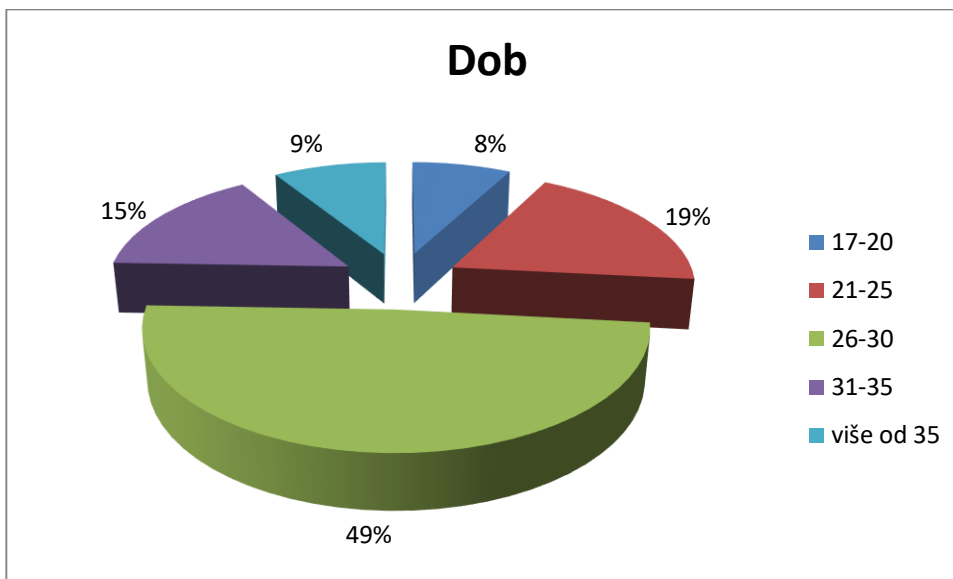
3.3 Metode i ispitanici

U svrhu istraživanja i samoprocjene studenata za rad s djecom s teškoćama u razvoju, provedeno je online istraživanje. Sastavljena je anketa s deset pitanja, koju su ispunjavali studenti prve, druge i treće godine ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.

3.5 Rezultati ankete

Upitnik je nestandardiziran (nisu mu analizirane mjerne karakteristike) tj. konstruiran je samo u svrhu ovog istraživanja. Podaci su analizirani/obrađeni na razini apsolutnih i relativnih frekvencija.

1. Dob ispitanika

Grafikon 1. Dob ispitanika

Prema dobivenim podacima u istraživanju je najviše sudjelovalo odgojitelja u dobi od 26-30 godina njih 49%, dok je najmanje njih (8%) u dobi od 17-20 godina starosti.

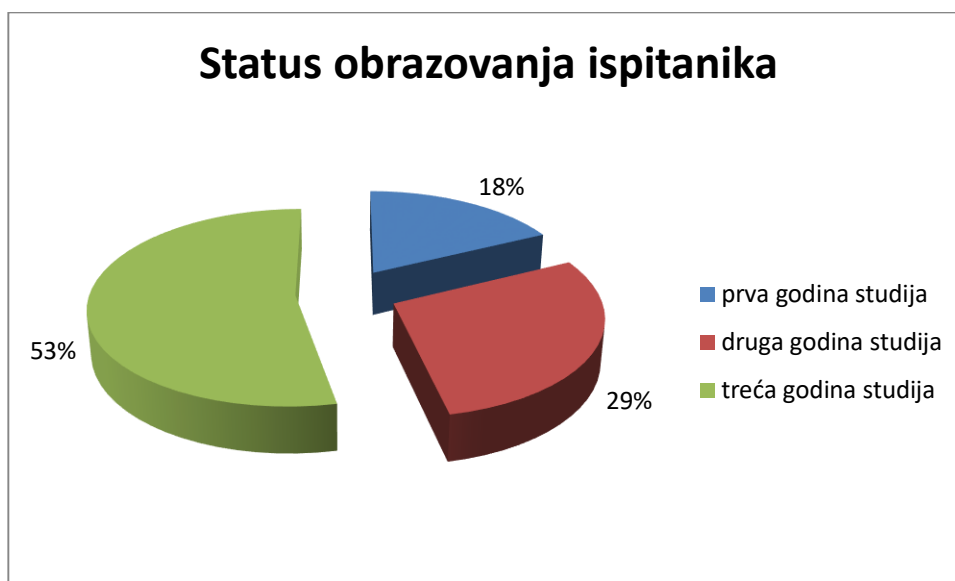
2. Spol ispitanika

Grafikon 2. Spol ispitanika

U istraživanju od 90 ispitanika najviše su sudjelovale osobe ženskog spola njih 89, dok je među njima sudjelovao i jedan muški odgojitelj.

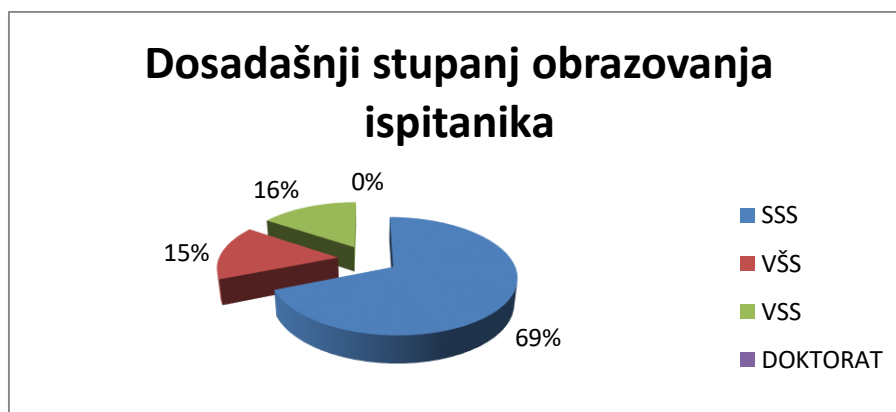
3. Status obrazovanja ispitanika

Grafikon 3. Status obrazovanja ispitanika

Prema dobivenim podacima u istraživanju su najviše sudjelovali studenti sa treće godine studija njih 53%, njih 29% sa druge godine studija, dok je najmanje njih 18% sa prve godine studija.

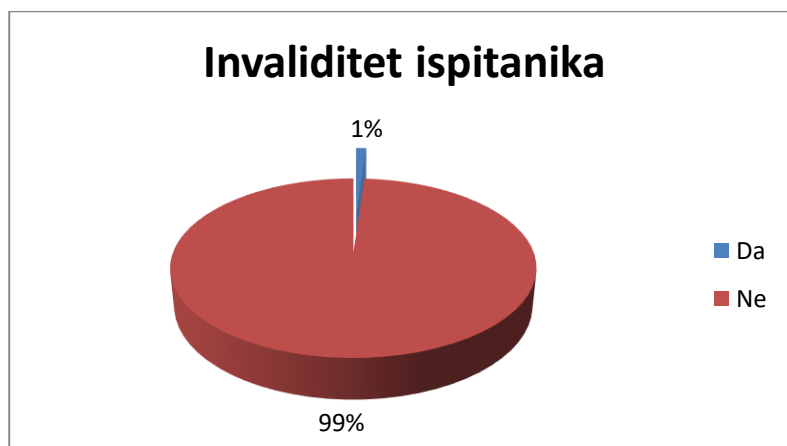
4. Dosadašnji stupanj obrazovanja ispitanika

Grafikon 4. Dosadašnji stupanj obrazovanja ispitanika

U grafikonu iznad prikazani su podaci u istraživanju za dosadašnji stupanj obrazovanja, u kojem su ispitanici njih 69% sa završenom srednjom stručnom spremom, njih 16% s visokom stručnom spremom te njih 15% s višom stručnom spremom.

5. Invaliditet ispitanika

Grafikon 5. Invaliditet ispitanika

U prikazanom grafikonu od 90 ispitanika jedna osoba ima invaliditet.

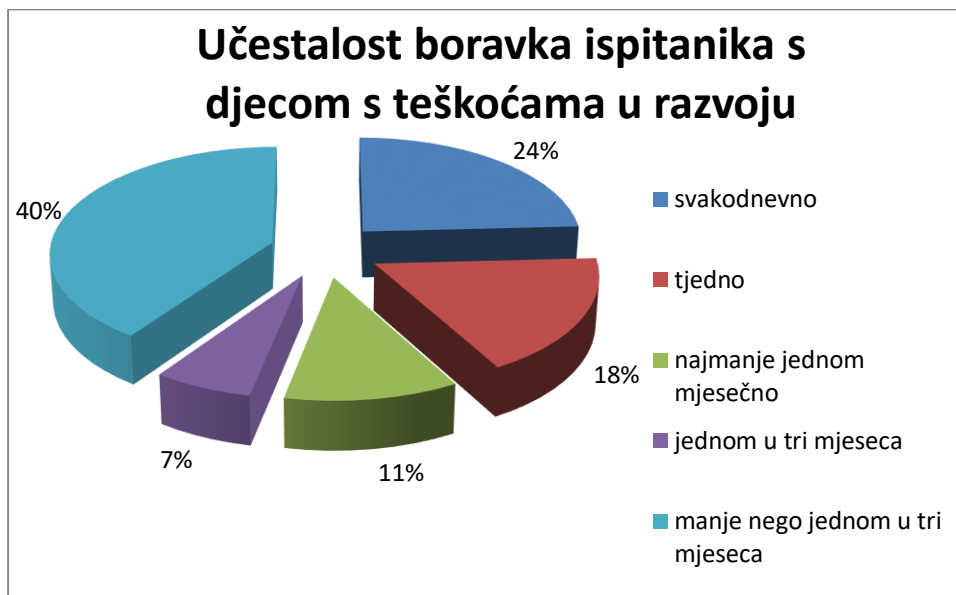
6. Iskustvo ispitanika s djecom s teškoćama u razvoju

Grafikon 6. Iskustvo ispitanika s djecom s teškoćama u razvoju

U dobivenim podacima od 90 ispitanika njih 53 ima iskustva s djecom s teškoćama u razvoju, dok njih 37 nema nikakvog iskustva s djecom s teškoćama u razvoju.

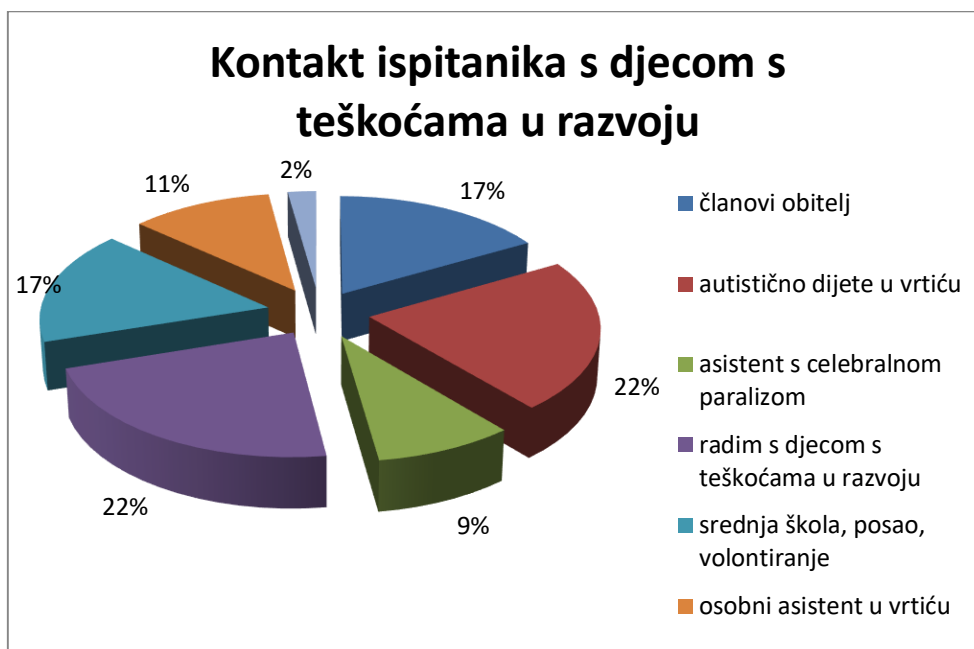
7. Učestalost boravka ispitanika s djecom s teškoćama u razvoju

Grafikon 7. Učestalost boravka ispitanika s djecom s teškoćama u razvoju

U prikazanom grafikonu koliko često boravite s djecom s teškoćama u razvoju 24% ispitanika odgovorilo je svakodnevno, njih 18% jednom tjedno, njih 11% najmanje jednom mjesečno, njih 7% jednom u tri mjeseca, dok je 40% ispitanika odgovorilo da manje nego jednom u tri mjeseca boravi s djecom s teškoćama u razvoju.

8. Kontakt ispitanika s djecom s teškoćama u razvoju

Grafikon 8. Kontakt ispitanika s djecom s teškoćama u razvoju

Na pitanje s kojom djecom s teškoćama ste imali najviše kontakata njih 17% odgovorilo je da su to članovi obitelji, 22% da je to doticaj s djecom iz autističnog spektra, 9% su bili u doticaju kao asistenti djeci s cerebralnom paralizom, 22% radi s djecom s teškoćama u razvoju, 17% susreli su se s djecom s teškoćama tokom školovanja i volontiranja te 11% ispitanika su osobni asistenti u vrtiću djeci s teškoćama.

9. Odslušani kolegij ispitanika djeca s teškoćama u razvoju

Grafikon 9. Odslušani kolegij ispitanika djeca s teškoćama u razvoju

Na pitanje jesu li studenti tijekom školovanja odslušali kolegij djeca s teškoćama u razvoju njih 81% odgovorilo je da jesu, dok njih 19% odgovorilo je da nije.

10. Označite u kojoj se mjeri slažete ili ne slažete s navedenim izjavama:

- *Osjećam da ne znam dovoljno o djeci s teškoćama u razvoju*

mogući odgovori	<i>f</i>	%
slažem se u potpunosti	29	32
djelomično se slažem	36	40
djelomično se ne slažem	14	16
ne slažem se u potpunosti	11	12
ukupno	90	100

U ponuđenoj izjavi 36 studenata (40%) osjeća da ne zna dovoljno o djeci teškoćama u razvoju, njih 29 (32%) u potpunosti se slaže s navedenom izjavom, njih 14 (16%), ima neko predznanje o radu s djecom s teškoćama u razvoju, dok njih 11 (12%) radi i ima znanja o djeci s teškoćama u razvoju.

- *Kada sam u kontaktu s djecom s teškoćama u razvoju trudim se da to bude što je kraće moguće*

mogući odgovori	<i>f</i>	%
slažem se u potpunosti	3	3
djelomično se slažem	19	21
djelomično se ne slažem	13	15
ne slažem se u potpunosti	55	61
ukupno	90	100

Na navedenu izjavu 55 studenata (61%) ne slaže se s izjavom te boravak s djecom s teškoćama ne izbjegavaju i ne borave s njima što je kraće moguće, njih 19 (21%) djelomično se slaže s izjavom, njih 13 (15%) djelomično se ne slaže, dok njih 3 (3%) boravi s djecom s teškoćama što je kraće moguće.

- *Smatram da je potrebno uključiti svu djecu s teškoćama u razvoju u redovite programe ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja*

mogući odgovori	<i>f</i>	%
slažem se u potpunosti	51	57
djelomično se slažem	18	20
djelomično se ne slažem	13	14
ne slažem se u potpunosti	8	9
ukupno	90	100

Više od polovice studenata njih 51 (57%) smatra da je potrebno uključiti svu djecu s teškoćama u razvoju u redovite programe ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja, njih 18 (20%) djelomično se slaže s time, njih 13 (14%) djelomično se ne slaže, dok njih 8 (9%) se ne slaže s navedenom izjavom.

- *Smatram da je potrebno uključiti djecu s lakšim teškoćama u razvoju u redovite programe ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja*

mogući odgovori	<i>f</i>	%
slažem se u potpunosti	54	60
djelomično se slažem	19	21
djelomično se ne slažem	16	18
ne slažem se u potpunosti	1	1
ukupno	90	100

Više od polovice studenata njih 54 (60%) smatra da je potrebno uključiti djecu s lakšim teškoćama u razvoju u redovite programe, njih 19 (21%) djelomično se slaže, njih 16 (18%), djelomično se ne slaže, dok se 1 (1%) uopće ne slaže s izjavom.

- *Uključila/o bih dijete s teškoćama u razvoju u svoju odgojnu skupinu*

mogući odgovori	<i>f</i>	%
slažem se u potpunosti	60	67
djelomično se slažem	17	19
djelomično se ne slažem	3	3
ne slažem se u potpunosti	10	11
ukupno	90	100

Na pitanje bi li uključili djecu s teškoćama u razvoju u svoju odgojnu skupinu 67% (60) ispitanika je odgovorilo da bi u potpunosti uključilo djecu s teškoćama u razvoju u svoju skupinu, njih 19% (17) djelomično se slaže s time, njih 3% (3) ispitanika se djelomično ne slaže, dok se 11% (10) ispitanika ne slaže s izjavom .

- *Uključila/o bih dijete s lakšim oštećenjem sluha u svoju odgojnu skupinu*

mogući odgovori	<i>f</i>	%
slažem se u potpunosti	65	72
djelomično se slažem	15	17
djelomično se ne slažem	5	5
ne slažem se u potpunosti	5	6
ukupno	90	100

Dobiveni podaci pokazuju da 72% (65) ispitanika bi uključili dijete s lakšim oštećenjem sluha u svoju skupinu, njih 17% (15) se djelomično slaže s time, njih 5% (5) ispitanika se djelomično ne slaže s navedenim, dok njih 6% (5) ispitanika ne bi uključilo dijete s lakšim oštećenjem sluha u svoju skupinu.

- *Uključila/o bih dijete s težim oštećenjem sluha u svoju odgojnu skupinu*

mogući odgovori	<i>f</i>	%
slažem se u potpunosti	59	66
djelomično se slažem	26	29
djelomično se ne slažem	4	4
ne slažem se u potpunosti	1	1
ukupno	90	100

59 studenata (66%) uključilo bi dijete s težim oštećenjem sluha u svoju odgojnu skupinu, njih 26 (29%) djelomično se slaže s izjavom, 4 (4%) djelomično se ne slaže s navedenom izjavom, dok 1 student (1%) ne bi uključio dijete s težim oštećenjem sluha u svoju skupinu.

- *Uključila/o bih dijete s lakšim oštećenjem vida*

mogući odgovori	<i>f</i>	%
slažem se u potpunosti	73	81
djelomično se slažem	15	17
djelomično se ne slažem	1	1
ne slažem se u potpunosti	1	1
ukupno	90	100

Na pitanje da li bi uključili dijete s lakšim oštećenjem vida u svoju odgojnu skupinu, 73 studenata (81%) odgovorilo je da bi uključili dijete, njih 15 (17%) djelomično se slaže s time, dok se 1 student ne slaže i ne bi uključio dijete s lakšim oštećenjem vida u svoju odgojnu skupinu.

- *Uključila/o bih dijete s težim oštećenjem vida u svoju odgojnu skupinu*

mogući odgovori	<i>f</i>	%
slažem se u potpunosti	23	26
djelomično se slažem	10	11
djelomično se ne slažem	30	33
ne slažem se u potpunosti	27	30
ukupno	90	100

Dobiveni podaci prikazuju da bi 26% (23) ispitanika uključilo dijete s težim oštećenjem vida u svoju skupinu, njih 11% (10) djelomično se slaže s izjavom, 33% (30) ispitanika djelomično se ne slaže, dok 30% (27) ispitanika ne bi uključilo dijete s težim oštećenjem vida u svoju skupinu.

- *Uključila/o bih dijete s lakšim poremećajem govora, jezika i glasa u svoju odgojnu skupinu*

mogući odgovori	<i>f</i>	%
slažem se u potpunosti	47	52
djelomično se slažem	21	23
djelomično se ne slažem	5	6
ne slažem se u potpunosti	17	19
ukupno	90	100

Dobiveni podaci prikazuju da 52% (47) ispitanika uključilo bi dijete s lakšim poremećajem govora, jezika i glasa u svoju odgojnu skupinu, 23% (21) ispitanika djelomično se slaže s ponuđenom izjavom, 6% (5) ispitanika djelomično se ne slaže s izjavom dok 19% (17) ispitanika nije za to da se uključi dijete s lakšim poremećajem govora, jezika i glasa u svoju skupinu.

- *Uključila/o bih dijete s težim poremećajem govora, jezika i glasa u svoju odgojnu skupinu*

mogući odgovori	<i>f</i>	%
slažem se u potpunosti	54	59
djelomično se slažem	24	26
djelomično se ne slažem	7	7
ne slažem se u potpunosti	7	8
ukupno	90	100

Na pitanje da li bi uključili dijete s težim poremećajem govora, jezika i glasa u svoju odgojnu skupinu 54 (59%) studenata odgovorilo je da bi uključilo djecu u svoju odgojnu skupinu, njih 24 (26%) djelomično se slaže s navedenim pitanjem, 7 njih se djelomično i u potpunosti ne slaže s pitanjem.

- *Uključila/o bih dijete sa sniženim intelektualnim sposobnostima u svoju odgojnu skupinu*

mogući odgovori	<i>f</i>	%
slažem se u potpunosti	66	73
djelomično se slažem	13	15
djelomično se ne slažem	7	8
ne slažem se u potpunosti	4	4
ukupno	90	100

73% studenata uključilo bi dijete sa sniženim intelektualnim sposobnostima u svoju odgojnu skupinu, njih 15% (13) djelomično se slaže s pitanjem i nije sigurno da li bi uključilo dijete, dok se njih 8% (7) djelomično ne slaže s navedenim, te se njih 4% (4) ne slaže i ne bi uključivalo dijete u odgojnu skupinu.

- *Uključila/o bih dijete s poremećajem iz autističnog spektra u svoju odgojnu skupinu*

mogući odgovori	<i>f</i>	%
slažem se u potpunosti	48	53
djelomično se slažem	23	26
djelomično se ne slažem	11	12
ne slažem se u potpunosti	8	9
ukupno	90	100

53% (48) uključilo bi dijete s poremećajem iz autističnog spektra u svoju odgojnu skupinu, njih 26% (23) razmislilo bi da li bi ga uključilo, 12% studenata ga vjerojatno ne bi uključilo, dok njih 9% (8) ga ne ne bi uključilo u svoju odgojnu skupinu.

- *Uključila/o bih dijete s lakšim motoričkim poremećajem u svoju odgojnu skupinu*

mogući odgovori	<i>f</i>	%
slažem se u potpunosti	69	77
djelomično se slažem	13	14
djelomično se ne slažem	6	7
ne slažem se u potpunosti	2	2
ukupno	90	100

Na pitanje da li biste uključili dijete s lakšim motoričkim poremećajem u svoju odgojnu skupinu 77% (69) studenata bi definitivno uključili dijete s lakšim motoričkim poremećajem u svoju skupinu, njih 14% (13), razmislilo bi o tome, njih 7% (6) vjerojatno ne bi uključilo dok njih 2% (2) sigurno ga ne bi uključilo u svoju skupinu.

- *Uključila/o bih dijete s težim motoričkim poremećajem u svoju odgojnu skupinu*

mogući odgovori	<i>f</i>	%
slažem se u potpunosti	26	29
djelomično se slažem	15	17
djelomično se ne slažem	38	42
ne slažem se u potpunosti	11	12
ukupno	90	100

Na pitanje da li biste uključili dijete s težim motoričkim poremećajem u svoju odgojnu skupinu 29% (26) studenata bi definitivno uključili dijete s lakšim motoričkim poremećajem u svoju skupinu, njih 17% (15), razmislilo bi o tome, njih 42% (38) vjerojatno ne bi uključilo dok njih 12% (11) sigurno ga ne bi uključilo u svoju skupinu.

- *Uključila/o bih dijete s poremećajem u ponašanju u svoju odgojnu skupinu*

mogući odgovori	<i>f</i>	%
slažem se u potpunosti	53	59
djelomično se slažem	26	29
djelomično se ne slažem	2	2
ne slažem se u potpunosti	9	10
ukupno	90	100

Na pitanje da li biste uključili dijete s poremećajem u ponašanju u svoju odgojnu skupinu 59% (53) studenata bi definitivno uključili dijete s lakšim motoričkim poremećajem u svoju skupinu, njih 29% (26), razmislilo bi o tome, njih 2% (2) vjerojatno ne bi uključilo dok njih 10% (9) sigurno ga ne bi uključilo u svoju skupinu.

- *Uključila/o bih dijete s ADHD-om u svoju odgojnu skupinu*

mogući odgovori	<i>f</i>	%
slažem se u potpunosti	55	61
djelomično se slažem	18	20
djelomično se ne slažem	12	13
ne slažem se u potpunosti	5	6
ukupno	90	100

Na pitanje da li biste uključili dijete s ADHD-om u svoju odgojnu skupinu 61% (55) studenata odgovorilo je da bi ga uključilo, njih 20% (18) djelomično bi razmislilo da li bi dijete s ADHD-om uključilo u svoju grupu, njih 13% (12) vjerojatno ga ne bi uključilo, dok 6% (5) studenata ne bi uključilo dijete s ADHD-om u svoju skupinu.

- *Integracija djece s teškoćama u razvoju u redovnu skupinu pogoduje svoj djeci*

mogući odgovori	<i>f</i>	%
slažem se u potpunosti	43	48
djelomično se slažem	36	40
djelomično se ne slažem	9	10
ne slažem se u potpunosti	2	2
ukupno	90	100

Na pitanje da li integracija djece s teškoćama u razvoju pogoduje svoj djeci 48% (43) studenata odgovorilo je da pogoduje, njih 40% (36) djelomično se slaže s navedenom izjavom, njih 10% (9) djelomično se ne slaže, dok se 2% (2) u potpunosti ne slaže.

- *Odgojitelji u skupini u kojoj se nalaze i djeca s teškoćama u razvoju, imaju dovoljno vremena za posvetiti se i drugoj djeci*

mogući odgovori	<i>f</i>	%
slažem se u potpunosti	11	12
djelomično se slažem	17	19
djelomično se ne slažem	30	33
ne slažem se u potpunosti	32	36
ukupno	90	100

Na ponuđenu izjavu da odgojitelji imaju dovoljno vremena posvetiti i drugoj djeci ukoliko se u skupini nalaze djeca s teškoćama u razvoju, 36% (32) studenata je izjavilo da se ne slaže s tom izjavom, njih 33% (30) djelomično se ne slaže, njih 19% (17) se djelomično slaže, dok 12% (11) studenata slaže da odgojitelji imaju dovoljno vremena za posvetiti se i drugoj djeci.

- *Smatram da ću po završetku studija biti dovoljno educiran/a za rad s djecom s teškoćama u razvoju*

mogući odgovori	<i>f</i>	%
slažem se u potpunosti	19	21
djelomično se slažem	23	26
djelomično se ne slažem	27	30
ne slažem se u potpunosti	21	23
ukupno	90	100

Na pitanje smatraju li da će nakon završetka studija biti dovoljno educirani za rad s djecom s teškoćama, 30% studenata izjavilo je da vjerojatno neće biti dovoljno educirani za rad s djecom s teškoćama u razvoju, njih 26% djelomično se slaže s navedenom izjavom, njih 23% je potvrdilo da neće biti dovoljno educirani, dok je 21% studenata potvrdilo da će biti dovoljno educirani.

- *Smatram da se odgojiteljima nudi dovoljno mogućnosti za daljnje obrazovanje za rad s djecom s teškoćama u razvoju*

mogući odgovori	<i>f</i>	%
slažem se u potpunosti	13	15
djelomično se slažem	30	33
djelomično se ne slažem	21	23
ne slažem se u potpunosti	26	29
ukupno	90	100

Na pitanje smatrate li da se odgojiteljima nudi dovoljno mogućnosti za daljnje obrazovanje za rad s djecom s teškoćama u razvoju, 33% studenata je odgovorilo da se većinom nudi dovoljno mogućnosti, njih 29% odgovorilo je da se ne nudi dovoljno mogućnosti, njih 23% je odgovorilo da nije sigurno da se nudi dovoljno mogućnosti, dok je njih 15% odgovorilo da se nudi dovoljno mogućnosti.

- *Po završetku studija želim se dalje educirati za rad s djecom s teškoćama u razvoju*

mogući odgovori	<i>f</i>	%
slažem se u potpunosti	67	74
djelomično se slažem	15	17
djelomično se ne slažem	5	6
ne slažem se u potpunosti	3	3
ukupno	90	100

Na pitanje želite li se nakon završetka studija educirati dalje za rad s djecom s teškoćama u razvoju, 74% studenata je odgovorilo da definitivno želi, njih 17% vjerojatno želi, njih 6% nije sto posto sigurno da se želi nastaviti educirati, dok njih 3% ne želi se dalje educirati za rad s djecom s teškoćama u razvoju.

ZAKLJUČAK

U Hrvatskoj postoji oko 10000 djece s poteškoćama u razvoju. Najveći postotak, čak 40%, obuhvaća djecu s disleksijom (teškoće u čitanju i govoru) i disgrafijom (teškoće u pisanju), a oko 15% djece je hiperaktivno. Kao i ostala djeca, i djeca s teškoćama u razvoju imaju sva prava na veselo i bezbrižno djetinjstvo, u društvu svojih vršnjaka, te uključenost u odgovarajuće programe ranog odgoja i obrazovanja. Inkluzija je, dakle, sustavni proces spajanja djece s poteškoćama s djecom bez poteškoća iste dobi, u prirodnom okruženju u kojem se djeca igraju i uče. U inkluziji se stvara nov odnos prema svemu što je različito te potiče međusobno podržavanje. Ona radije govori o različitim mogućnostima, nego o nedostacima. Odnos prema djeci s teškoćama u razvoju nije oduvijek bio prihvaćajući, barem ne na način koji se danas nastoji uspostaviti. On se, naime, mijenjao usporedno s razvojem društva i znanstvenih spoznaja (od segregacije, preko integracije, k inkluziji). Današnja situacija, kakvu imamo u našem sustavu odgoja i obrazovanja, govori o sve većem nastojanju da se na najprimjereniji i najdjelotvorniji način zadovolje potrebe djece s teškoćama, bilo da se radi o predškolskim ili o školskim ustanovama, gdje napredne ideje o inkluziji djece dobivaju sve više prostora, što je i zakonski potkrijepljeno. Djeca s poteškoćama u razvoju, prije svega su djeca. I ona imaju potrebu biti željena, prihvaćena i voljena. Dijete s razvojnim poteškoćama nije ničija krivnja. U životu neke stvari ne možemo kontrolirati, ali možemo odlučiti kako ćemo se s njima nositi.

Uloga odgojitelja u rastu i razvoju djece, s teškoćama u razvoju ili ne je od izuzetne važnosti stoga je neophodno osigurati im prikladno obrazovanje. Ispitanici obuhvaćeni ovim ispitivanjem potvrdili su hipoteze:

H1. Studenti su svjesni da im postojeći obrazovni sustav ne nudi dovoljno znanja za rad s djecom s teškoćama u razvoju.

H2. Studenti sumnjaju u vlastitu kompetentnost za rad s djecom s teškoćama u razvoju zbog nedostatka iskustva.

„Djeca su neizmjerana radost i sreća, na njima ostaje svijet i o njima ovisi budućnost.

No, često se djecu koja su malo drugačija od drugih stigmatizira i stavlja u drugi plan samo zato što ne odgovaraju kalupima u koje ih se uporno pokušava ugurati“.

(Granić Marija, 2018.)

LITERATURA

1. BRILLANTE, P. (2017.) Every Child Belongs: Welcoming a Child with a Disability. *National Association for the Education of Young Children*. [Online].10.(5). Dostupno na: <https://www.naeyc.org/resources/pubs/tyc/sep2017/every-child-belongs> [Pristupljeno: 10.rujan.2019]
2. BOOTH, T. i AINSCOW, M. (2002.) *The Index for Inclusion: developing learning and participation in schools*. Centre for Studies on Inclusive Education [Online book] Dostupno na: <http://www.eenet.org.uk/resources/docs/Index%20English.pdf> [Pristupljeno: 15.rujan.2019]
3. GILL, K. (2016.) Signs and Symptoms of ADHD in Toddlers. *Healthline Media* [Online review] Dostupno na: <https://www.healthline.com/health/adhd/toddlers> [Pristupljeno:] 10.09.2019.
4. GRIFFIN, S. (2008.) *Inclusion, Equality & Diversity in Working with Children*. Edinburgh Gate, Harlow, Essex, CM20 2JE: Heinemann.d.
5. KANNER, L. (1943). Autistic Disturbances of Affective Contact. *Nervous Child: Journal of Psychopathology, Psychotherapy, Mental Hygiene, and Guidance of the Child*. 2, str. 217-250. [Online] Dostupno na: http://mail.neurodiversity.com/library_kanner_1943.pdf [Pristupljeno: 15.rujan.2019]
6. KELLY, A. GHALAIENY, T. i DEVIT, C. (2012.) A pilot study of early intervention for families with children with or at risk of an intellectual disability in Northern Malawi. *J Policy Prac Intellectual Dis*9:195–205. [Online] Dostupno na: https://www.heart-resources.org/doc_lib/pilot-study-early-intervention-families-children-risk-intellectual-disability-northern-malawi/ [Pristupljeno: 11.rujan.2019]
7. Konvencija o pravima osoba s invaliditetom UN-a. *Narodne novine* 6/07; 3/08; 5/08
8. LANSDOWN, G. (2011.) *Vidi me, čuj me* – vodič za uporabu Konvencije UN-a o pravima osoba s invaliditetom i promicanje prava djece .Zagreb: Ured UNICEF-a za Hrvatsku.

9. LOHMANN, M. (2017.) Preparing Young Children for the Inclusion of Children with Disabilities into the Classroom. *National Association for the Education of Young Children* [Online review] Dostupno na: <https://www.naeyc.org/resources/blog/preparing-young-children-inclusion> [Pristupljeno:02.listopad.2019.]
10. MILLER, J. (2017.) Preschoolers and ADHD. *Child Mind Institute New York*. [Online] Dostupno na: <https://childmind.org/article/preschoolers-and-adhd/> [Pristupljeno: 20.rujan 2019.]
11. MILLER, J. (2017.) ADHD and Behavior Problems. *Child Mind Institute New York*. [Online] Dostupno na: <https://childmind.org/article/adhd-behavior-problems/> [Pristupljeno: 20.rujan 2019.]
12. PLIMLEY, L. i BOWEN, M. (2006.) *Supporting Pupils with Autistic Spectrum Disorders*. London: Sage. [Online] Dostupno na: <https://uk.sagepub.com/en-gb/eur/supporting-pupils-with-autistic-spectrum-disorders/book229306> [Pristupljeno: 20.rujan 2019]
13. REYNOLDS, M. (2001). Education for Inclusion, Teacher Education and the Teacher Training Agency Standards. *Journal of In-Service Education*, [Online review] 27(3). str. 465–476. Dostupno na: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13674580100200164> [Pristupljeno: 22.rujan 2019]
14. RNIDb (2009.) Statistics [Online] Dostupno na: <https://www.actiononhearingloss.org.uk/search-results/?q=statistics%20deaf> [Pristupljeno: 22.rujan 2019]
15. SALVIN, H J. (2016.) Visual Impairment. *Nemours*. [Online] Dostupno na: <https://kidshealth.org/en/teens/visual-impairment.html> [Pristupljeno: 24.rujan 2019]
16. SODER, M. (1997.) A research perspective on integration. U S. J. Pijl, C. J. W. Meijer i S. Hegarty (ur.), *Inclusive Education. A Global Agenda*. London & New York: Routledge. str. 14–32.
17. Thompson, J. (2016.) *Vodič za rad s djecom i učenicima s posebnim odgojno-obrazovnim potrebama*. Zagreb. Educa d.o.

POPIS SLIKA I TABLICA

Slika 1. Znakovi ADHD-a.....	6
Slika 2. Snellenov grafikon za mjerenje vida.....	10
Tablica 1. Dob ispitanika.....	14
Tablica 2. Spol ispitanika.....	14
Tablica 3. Status obrazovanja ispitanika.....	15
Tablica 4. Dosadašnji stupanj obrazovanja ispitanika.....	15
Tablica 5. Invaliditet ispitanika.....	16
Tablica 6. Iskustvo ispitanika s djecom s teškoćama u razvoju.....	16
Tablica 7. Učestalost boravka ispitanika s djecom s teškoćama u razvoju.....	17
Tablica 8. Kontakt ispitanika s djecom s teškoćama u razvoju.....	18
Tablica 9. Odslušani kolegij ispitanika: djeca s teškoćama u razvoju.....	19

PRILOZI

1. Upitnik 1

Poštovani,

molim Vas da ispunite ovu anonimnu i dobrovoljnu anketu. Rezultati će se koristiti za izradu završnog rada. Prvi dio su demografski podatci ispitanika dok se drugi dio ankete odnosi na samoprocjenu osposobljenosti za rad s djecom s teškoćama u razvoju.

Zahvaljujem na sudjelovanju!

Monica Stanišić

DEMOGRAFSKI PODATCI

Slijedeće informacije su potrebne za opis uzorka osoba koje su sudjelovale u ovoj anketi.

1. DOB

- a) 17-20
- b) 21-25
- c) 26-30
- d) 31-35
- e) stariji od 35

2. SPOL:

- a) ženski
- b) muški

3. STATUS OBRAZOVANJA:

- a) Prva godina studija
- b) Druga godina studija
- c) Treća godina studija

4. DOSADAŠNJI STUPANJ OBRAZOVANJA:

- b) SSS
- c) VŠS
- d) VSS
- e) doktorat

5. IMATE LI INVALIDITET?

- a) da
- b) ne

6. IMATE LI ISKUSTVA S DJECOM S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU?

- a) da
- b) ne

7. AKO JE ODGOVOR NA 6. PITANJE DA, KOLIKO ČESTO?

- a) svakodnevno
- b) tjedno
- c) najmanje jednom mjesečno
- d) jednom u tri mjeseca
- e) manje nego jednom u tri mjeseca

8. AKO JE VAŠ ODGOVOR NA 6. PITANJE DA, S KOJOM DJECOM S TURSTE IMALI NAJVIŠE KONTAKATA:

- a) članovi obitelji
- b) kolege iz vrtića/škole koju sam pohađao/la
- c) netko koga povremeno viđam
- d) _____

9. TIJEKOM ŠKOLOVANJA SAM ODSLUSHAO/LA KOLEGIJ O DJECI S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU:

- a) da
b) ne

SAMOPROCJENA OSPOSOBLJENOSTI STUDENATA PREDŠKOLSKOG ODGOJA ZA RAD S DJECOM S TEŠKOĆAMA U RAZVOJU

Molim Vas da označite u kojoj mjeri se slažete ili ne slažete s navedenim izjavama

IZJAVA:	slažem se u potpunosti	djelomično se slažem	djelomično se ne slažem	ne slažem se u potpunosti
1. Osjećam da ne znam dovoljno o djeci s TUR.				
2. Kada sam u kontaktu s djetetom s TUR trudim se da to bude što je kraće moguće.				
3. Smatram da je potrebno uključiti svu djecu s TUR u redovite programe ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.				
4. Smatram da je potrebno uključiti djecu s lakšim TUR u redovite programe ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja.				
5. Uključila/o bih dijete s TUR u svoju odgojnu skupinu.				
6. Uključila/o bih dijete s lakšim oštećenjem sluha u svoju odgojnu skupinu.				
7. Uključila/o bih dijete s težim oštećenjem sluha u svoju odgojnu skupinu.				
8. Uključila/o bih dijete s lakšim oštećenjem vida u svoju odgojnu skupinu.				
9. Uključila/o bih dijete s težim oštećenjem vida u svoju odgojnu skupinu.				

10. Uključila/o bih dijete s lakšim poremećajem govora, jezika i glasa u svoju odgojnu skupinu.				
11. Uključila/o bih dijete s težim poremećajem govora, jezika i glasa u svoju odgojnu skupinu.				
12. Uključila/o bih dijete sasniženim intelektualnim sposobnostima u svoju odgojnu skupinu.				
13. Uključila/o bih dijete s poremećajem iz autističnog spektra u svoju odgojnu skupinu.				
14. Uključila/o bih dijete s lakšim motoričkim poremećajem u svoju odgojnu skupinu.				
15. Uključila/o bih dijete s težim motoričkim poremećajem u svoju odgojnu skupinu.				
16. Uključila/o bih dijete s poremećajem u ponašanju u svoju odgojnu skupinu.				
17. Uključila/o bih dijete s ADHD-om u svoju odgojnu skupinu.				
18. Integracija djece s TUR u redovnu skupinu pogoduje svoj djeci.				
19. Odgajatelji u skupini u kojoj se nalaze i djeca s TUR imaju dovoljno vremena za posvetiti se svoj djeci				
20. Smatram da ću po završetku studija biti dovoljno educiran/educirana za rad s djetetom s TUR.				
21. Smatram da se odgojiteljima nudi dovoljno mogućnosti za daljnje obrazovanje za rad s djecom s TUR.				
22. Po završetku studija želim se dalje educirati za rad s djetetom s TUR.				

SAŽETAK

Djeca s teškoćama u razvoju su djeca s tjelesnim teškoćama (invaliditet, oštećenja vida i sluha, djeca s kroničnim bolestima), djeca s mentalnom retardacijom, djeca s problemima u ponašanju, djeca s teškoćama u učenju (disleksija, disgrafija, diskalkulacija) te djeca s višestrukim teškoćama (javljaju se dvije ili više prethodno navedenih teškoća). Pored prilagođavanja odgojno-obrazovnog programa kod ove djece je važno pružiti podršku emocionalnom razvoju, u razvoju pozitivne slike o sebi i o drugima, u razvijanju motivacije za uspjeh i učenju općenito. U istraživačkom dijelu rada provedeno je istraživanje među studentima, koliko su oni zapravo educirani o djeci s teškoćama u razvoju.

Ključne riječi: djeca s teškoćama u razvoju, studenti, obrazovanje, istraživanje

SUMMARY

Children with disabilities are children with physical disabilities (disabilities, visual and hearing impairments, children with chronic illnesses), children with mental retardation, children with behavioral problems, children with learning disabilities (dyslexia, dysgraphia, dyscalculia) and children with multiple difficulties (two or more of the above difficulties occur). In addition to adjusting the educational program for these children, it is important to support emotional development, to develop a positive image of themselves and others, to develop motivation for success and to learn in general. In the research part of the paper, a survey was conducted among students, how much they are actually educated about children with disabilities.

Keywords: children with disabilities, students, education, research